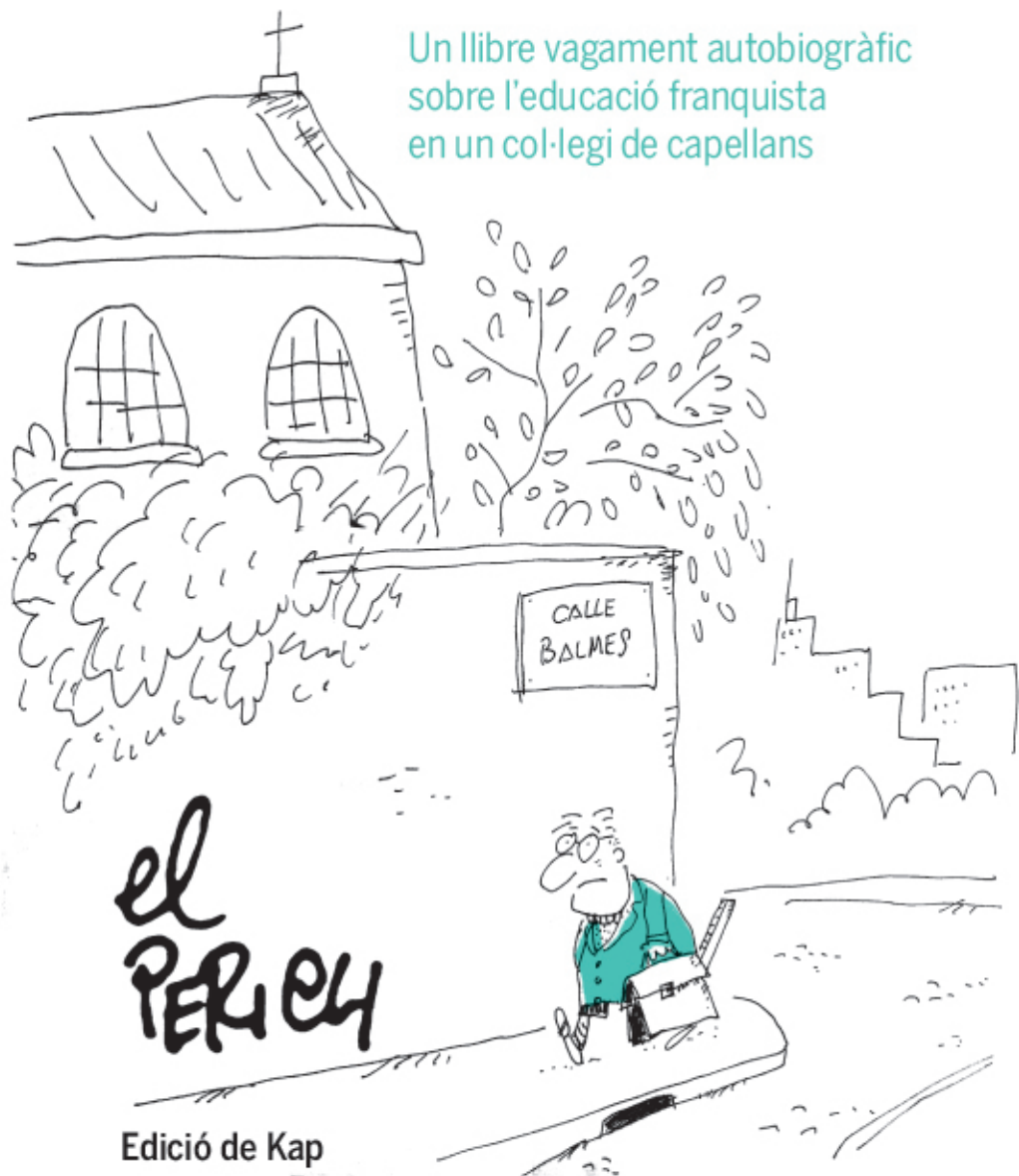

Un abric verd penicil·lina

Un llibre vagament autobiogràfic
sobre l'educació franquista
en un col·legi de capellans

Edició de Kap

Un abric verd penicil·lina

Un abric verd penicil·lina

© Hereus de Jaume Perich Escala
© Jaume Capdevila Herrero, pel pròleg
© Angle Editorial i Ajuntament de Barcelona, per aquesta edició

Editen:

9 Grup Editorial - Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B
08037 Barcelona
tel. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Ajuntament de Barcelona
Direcció de Serveis Editorials
Passeig de la Zona Franca, 66
08038 Barcelona
tel. 93 402 31 31
barcelona.cat/barcelonallibres

Consell d'Edicions i Publicacions de l'Ajuntament de Barcelona:
Gerardo Pisarello Prados, Josep M. Montaner Martorell, Laura Pérez Castaño, Joan Subirats Humet, Marc Andreu Acebal, Águeda Bañón Pérez, Jordi Campillo Gámez, Bertran Cazorla Rodríguez, Núria Costa Galobart, Pilar Roca Viola, Maria Truñó i Salvadó, Anna Giralt Brunet.

Directora de Comunicació:
Águeda Bañón

Directora de Serveis Editorials:
Núria Costa Galobart

Primera edició: gener de 2020
ISBN (Angle Editorial): 978-84-17214-95-1
ISBN (Ajuntament de Barcelona): 978-84-9156-269-6
DL B 1222-2020
Imprès a Romanyà Valls, SA

Tots els drets reservats.

Les il·lustracions d'aquesta publicació formen part del fons cedit en comodat per la família Perich a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

Jaume Perich

Un abric verd penicil·lina

Edició i pròleg de Kap

 Angle Editorial

 Ajuntament
de Barcelona

EL PRIMER LLIBRE DE PERICH

«Em declaro totalment ateu, d'una manera pública; ja no soc ni agnòstic. Entre altres raons perquè vaig ser educat en un col·legi de capellans on vaig veure i patir les barbaritats més increïbles del món, la manca de dignitat, les mentides més infames, la brutícia, tot.»

PERICH (*Illacrua*, 17 de març de 1994)

Jaume Perich (1941-1995) fou un dels humoristes més incisius, influents i populars del nostre país. La seva especialitat era un humor punyent, construït amb frases breus i esmolades, acompanyades —o no— de dibuixos sintètics i expressius. Va morir massa jove, de manera fulminant i inesperada, amb tot just 53 anys, en plena maduresa creativa. Avui, gairebé vint-i-cinc anys després de la seva mort, el pas del temps ens ha permès veure ben clar el que aleshores ja intuïem: Perich és un geni. Una ferotge intel·ligència, un gran talent i una enorme capacitat de treball, units i dedicats a l'objectiu de fer riure i desvetllar, mitjançant la rialla, el pensament crític. Els seus dibuixos, les seves breus sentències satíriques, fiblen la consciència dels lectors encara avui, igual que en el moment en què van ser escrites —fa més de trenta, quaranta o cinquanta anys!

Perich és divertit, però també amarg, perquè la seva lucidesa incisiva ens enlluerna i alhora ens descobreix les febleses del nostre món com a societat i de nosaltres mateixos com a persones, i això sempre acaba per deixar mal gust de boca. Perich ens fa riure, però també ens ajuda a descobrir arestes ocultes de la realitat, aspectes que ens permeten arribar a la conclusió que aquesta realitat ben sovint és absolutament absurda.

Jaume Perich treballant al seu estudi a principis dels anys 90.

El llegat de Perich és immens. Bona part dels dibuixants satírics de la premsa actual a casa nostra en som deutors d'una manera o altra. I per al gran públic, Perich és encara un referent prou consistent per tornar-hi a trobar aixopluc davant les incerteses i atzagaiades de l'actualitat política. Perich ja és patrimoni de tots, i per això, amb molt bon criteri, la seva família va decidir dipositar bona part de la seva deïxa a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, que fins i tot va batejar la sala de consulta de la secció de Gràfics de l'antiga Casa de l'Ardiaca amb el nom de Sala Jaume Perich. Aquest llegat inclou milers de dibuixos originals, però també tota mena de documents, on es troben des de fulls amb esbossos i llibretes

amb anotacions i idees fins a guions, cintes de vídeo, retalls de premsa i correspondència professional.

Entre tota aquesta documentació hi havia un sobre amb un centenar de fulls amb anotacions i dibuixos. Es tractava del material de treball d'una idea que Perich havia estat desenvolupant i que consistia bàsicament a fer un llibre satiritzant l'educació religiosa del franquisme, que ell —com tants altres— havia tingut el privilegi de sofrir en primera persona. Jo ja sabia de l'existència d'aquest projecte, i els fans més acèrrims de Perich també, ja que el títol i una breu descripció de la idea es van publicar en el llibre *Así lo vio todo el Perich* (Bruguera, 1995), un llibre pòstum que incloïa, en les darreres pàgines, una breu selecció de correspondència i documents personals, entre els quals una petita llista de propostes de llibres que sembla que Perich volia dur a terme. Però el que jo no sabia, fins que vaig tenir entre les mans aquell sobre que començava a groguitar, era que el projecte estava tan avançat.

No podem dir que el llibre estigués «fet», però sí que es podia resseguir perfectament el fil del que Perich volia explicar. Hi havia papers de diverses mides i textures, cosa que permetia veure ben clarament que havia anat desenvolupant aquell projecte al llarg de diferents etapes. També l'estil amb què estaven dibuixats alguns personatges —especialment el protagonista, amb el seu inseparable abric verd penicil·lina— denotava que havien estat fets en moments diferents. Algunes de les versions dels dibuixos ja es veia que es podrien considerar bones per publicar, diguem-ne «definitives». En altres fulls es trobaven escenes en diversos graus de desenvolupament: algunes a penes esbossades i altres amb un dibuix més acurat, si bé la tipografia dels textos o determinades anotacions permetien entreveure que si el projecte hagués tirat endavant Perich hauria redibuixat aquella idea. Tampoc hi havia un ordre

gaire clar. A banda d'uns fulls inicials, que seguien clarament un fil, la resta estaven desendreçats o tenien algun nexa temàtic però no estaven ordenats ni s'hi podia resseguir un sentit en una direcció concreta. Però tot i això, amb tot aquell feix de dibuixos i idees al davant era fàcil de veure que el llibre que Perich volia fer era allà, gairebé a punt.

Jaume Perich, fill únic de Josep Perich i Concepció Escala, nasqué el 5 de novembre de 1941 al carrer Aragó de l'Eixample barceloní, i com que la família, sense ser ni de bon tros uns potentats, pertanyia a la classe mitjana, decidiren escolaritzar-lo al Col·legi dels Sagrats Cors, una escola relativament recent que aquest orde religiós havia establert l'any 1940 en el número 250 del carrer Diputació, a pocs carrers del domicili familiar. No hi ha dubte que el seu pas per l'escola el va marcar, ja que en ben diverses entrevistes que li van fer al llarg de la vida, el tema de les penúries de l'educació religiosa és recurrent. Aquesta obra, però, no s'ha de llegir com una crítica concreta i exclusiva a aquesta escola, sinó com un retrat àcid i mordent de la infantesa i l'educació de diverses generacions de persones que van créixer en la postguerra.

Aquesta obra és un projecte molt personal de Perich. Al llarg del llibre intenta sempre mantenir el to irònic o satíric, però alguna vegada —segurament perquè es tractava d'esbossos, i pensant que després podria tornar a treballar aquest material— se li escapa la confidència íntima, ens deixa una revelació entranyable. Hi ha passatges de gran mordacitat, i d'altres que ens commouen amb la seva crua sinceritat. Ens emociona quan ens descriu el seu paradís particular, el quiosc, on es podia evadir acompanyat per la lectura de tebeos, i és sorprenent la candidesa amb què ens descobreix les seves vacil·lacions i dubtes en el despertar sexual. No ens enganyem: el llibre traspua una certa tristor, una ràbia continguda,

i mostra sota el vel de la ironia el que fou una infantesa dura, de la qual molts anys després, en una entrevista, confessava: «No, [la infancia] no es una época feliz de mi vida. Tuve muchos problemas: la enfermedad de mi padre, la escuela, etc. Yo en la escuela lo pasaba muy mal porque tenía como mucho miedo. Además eran un tipo de escuelas bastante bestias, allá a principios de los 40, escuelas de curas, ya sabes...» (*ADER, Boletín informativo editado por la asociación de enfermos del riñón*, n. 16, setembre-octubre de 1981).

La fotografia de la primera comunió de Perich, acompanyat dels seus pares.

Però tot i ser un llibre «vagament» autobiogràfic, tot i parlar de la seva infància i centrar el focus en ell mateix —que s'autoparodia retratant-se com un personatge entre còmic i patètic sobre el qual fa pivotar tot el llibre—, tot plegat s'ha de llegir també com una sàtira molt punyent de la vida en aquest país en una època molt determinada, amb la qual gent ben diversa es pot sentir identificada, o com a mínim, pot saber-hi reconèixer vivències personals o de persones properes. La distància que ens separa dels anys cinquanta ens permet ja riure'ns de tot el que ens explica, però alhora no és prou gran perquè no siguem capaços de reconèixer-ne i identificar-ne els matisos i els detalls. Les sotanes, els personatges, les situacions i els escenaris formen part d'un paisatge comú, d'un imaginari compartit per diverses generacions educades sota el franquisme.

Jaume Perich a l'escola. La rialla deu ser perquè ja imaginava els acudits que dedicaria al seu pas pel col·legi.

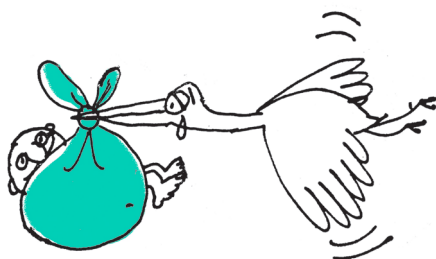
El 1979, el mateix any que els Pink Floyd cantaven el seu famós *Another Brick in the Wall*, exclamant «We don't need no education / We don't need no thought control / No dark sarcasm in the classroom / Teachers leave them kids alone», en el disc *Pel broc gros*, La Trinca, amics i contemporanis de Perich, també dedicava una cançó al mateix tema:

Ells ens feien creure en Déu, mal que fos a cops de creu.
Aquell maig, mes de Maria, aquells rosaris,
aquell fotimer d'estampes i escapularis.
Aquell tancar-se en el wàter tot el «recreo»
i aquell confessor que et deia: «Quants cops, fill meu?».

«Las manos sobre el pupitre», l'*hermano* ens deia,
però ell de la butxaca mai se les treia.
Que fóssim «puros y castos» ens predicava,
mentre tot fent la mà morta ens grapejava.

Aquella olor de col·legi, rànica ferum,
de llapis, de pell de taronja i de pixum,
aquella paret davant, aquells dos quadres,
i aquell Sant Crist penjat entre els dos lladres.

Una de les constants en la producció de Perich és l'anticle-
ricalisme. En una entrevista a la revista *El Temps* (21-10-1985),
afirmava: «A mi, la religió catòlica m'ha estat injuriant des que
vaig néixer. Soc anticlerical del dinou, perquè em van educar
els capellans i sé quin pa s'hi dona». D'alguna manera, doncs,
podem dir que el material que conforma aquest llibre és un
exercici de catarsi, una venjança d'aquelles que es mengen
fredes, molt fredes, que li permet tornar als anys d'infantesa i
passar comptes.

Sin poner mucho de mi parte, yo nací en Barcelona el 5 de noviembre de 1941. No es un año que recomiende. Mi tierna infancia, en plena posguerra, no fue ni tierna ni infancia. El mundo estaba en guerra, pero aquí empezábamos a disfrutar de los famosos 25 años de Paz y del Imperio hacia Dios...

Pudiendo haber nacido en cualquier otro país, me tocó hacerlo en la desolada, sucia, gris, hambrienta, triste, católica, apostólica, burra, cruel, imbecil, una y grande España franquista.

No sé exactamente qué putada hice a mis padres siendo yo muy pequeño... ¡Pero ellos se vengaron sin contemplaciones llevándome a una escuela de curas!

En aquel tiempo iba yo con un abrigo verde penicilina.

No era verde botella, ni verde lima. Ni siquiera verde pistacho. Era un estúpido verde penicilina.

Mi madre compró aquel dichoso abrigo y -¡no satisfecha con eso!- se empeñó en que lo llevara. Y lo hice hasta que cumplí los 21 años y me fui a la mili (aunque entonces tuve que seguir vistiendo de verde durante dieciocho meses, pero esa ya es otra historia...).

Mi escuela era vieja y roñosa, olía mal, hacía frío en invierno y calor en verano, los pupitres estaban mugrientos, la suciedad de los cristales no dejaba pasar el sol y lo peor de todo: ¡estaba llena de curas!

A pesar de todo, yo caminaba cada mañana hacia el colegio lleno de esperanzas...

Cada día imaginaba que cuando llegara a la escuela sería fiesta (¡pasó una vez!)... O que la hubiera derrumbado un terremoto...

Ponerse enfermo también era una opción. Aunque no siempre se podía estar de suerte...

(Sí, sí... décimas, décimas)

En aquella época, la gente se dividía en tres sexos...

Eran estos:

Los curas iban mal afeitados, fumaban y leían *El Correo Catalán*...

Y tenían caspa...

(Años después comprendí que TODO lo esencial, en el franquismo, estaba cubierto de caspa.)